

การส่งเสริมรากฐานการเรียนรู้: ก้าวอย่างที่สำคัญจากปฐมวัยสู่ประถมศึกษา

Promoting the foundations of learning: From early childhood to Primary

ชุตินา เล็กพงศ์

Chutima Lekpong

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายประถม)

Ramkhamhaeng University Demonstration School (Elementary Level), Thailand

E-mail: chutimalekpong@gmail.com

Retrieved July 30, 2022; Revised August 24, 2022; Accepted August 26, 2022

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นวิธีการจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมการเรียนรู้จากช่วงปฐมวัย เนื่องจากเป็นวัยเริ่มต้นของพัฒนาการด้านต่าง ๆ การจัดประสบการณ์เด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการรอบด้าน ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เพื่อให้เกิดทักษะการเรียนรู้ที่ดีถือเป็นการวางรากฐานสำคัญในการเตรียมความพร้อมต่อการเรียนรู้ของเด็กในวัยนี้ก่อนที่จะก้าวสู่วัยประถมศึกษาต่อไป จากการศึกษาสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเด็กวัยประถมศึกษา ซึ่งนอกจากจะเป็นการเตรียมความพร้อมต่อการเรียนรู้ในระดับชั้นที่สูงขึ้นแล้วนั้น การส่งเสริมรากฐานการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยยังเป็นพื้นฐานในการสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตอีกด้วย และเมื่อเด็กวัยนี้ได้รับการเตรียมตัวหรือวางพื้นฐานด้านพัฒนาการไว้ดีและเหมาะสมแล้ว ยังสามารถจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเป็นศูนย์กลาง จัดกิจกรรมที่หลากหลาย เน้นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมหรือทำงานเป็นกลุ่ม และเกิดประสบการณ์ตรงจากการเรียนรู้สถานที่จริง จากสภาพแวดล้อมและธรรมชาติ โดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม การมีวินัยในตนเอง เป็นการฝึกให้เด็กได้รู้จักพึ่งพาตนเองตามวัย รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมที่จูงใจให้เด็กเกิดการเรียนรู้ มีจินตนาการที่ดี ช่วยให้เด็กพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพแล้ว ยังเป็นการวางรากฐานชีวิตที่มั่นคงให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

คำสำคัญ: ส่งเสริมการเรียนรู้; ครูปฐมวัย; เด็กปฐมวัย; รอยต่อปฐมวัยสู่ประถมศึกษา; บทบาทผู้ปกครอง

Abstract

This article aimed to study guidelines for effective learning development in educational institutions. Promoting learning from early childhood was essential as it was the beginning of

development in various fields. Experiences should be provided for early childhood children to develop all-round areas such as physical, emotional, social, and intellectual in order to develop good learning skills. In this regard, it was considered an important foundation for the preparation of children's learning at this age before entering primary school. Such education could be useful in the development of primary school children, in addition to preparing them for higher-level learning, but also fostering a learning foundation as a basis for building lifelong learning. If there was a good and appropriate developmental foundation for children of this age, they could manage child-centered learning and organize activities that focus on participatory learning processes or teamwork. This method allowed children to gain direct experience from learning in real places, environments, and nature, along with inserting morals, ethics, and self-discipline that were considered as training children to be self-reliant according to their age. Moreover, a good environment encouraged children to have a good imagination and helped them develop to their full potential, as well as a solid life foundation to live happily with others in society.

Keywords: Promote learning; Early childhood teacher; Early childhood; Transition from Early Childhood to Primary; Parent's roles

บทนำ

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคน ในการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ให้โอกาสคนไทยทุกคนได้รับบริการทางการศึกษาตั้งแต่ปฐมวัยถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า เป็นการส่งเสริมรากฐานการเรียนรู้เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะและสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการเสริมสร้างบุคคลให้เจริญเติบโต ได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา การศึกษาจึงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่บ่งบอกถึงศักยภาพและคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ ซึ่งการวางรากฐานการพัฒนามนุษย์ต้องปลูกฝังตั้งแต่ระดับชั้นปฐมวัย เนื่องจากเป็นวัยที่ร่างกายมีพัฒนาการอย่างรวดเร็ว จึงสามารถเรียนรู้ได้มากกว่าช่วงวัยอื่น ดังนั้นเด็กปฐมวัยทุกคน จะได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา เพื่อก้าวไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ การจัดการศึกษาปฐมวัยถือเป็นช่วงวัยทองของชีวิต ซึ่งเด็กแต่ละคนมักพบกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือเป็นประสบการณ์สำคัญยิ่งสำหรับเด็กในการเรียนรู้และปรับตัวเพื่อก้าวผ่านความเปลี่ยนแปลงนั้นไปสู่การเรียนรู้ในระดับชั้นที่สูงขึ้นต่อไปได้อย่างมีคุณภาพ (ยศวีร์ สายฟ้า, 2557)

การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่ต้องเกิดขึ้นกับเด็กทุกคน คือการก้าวเข้าสู่การเรียนรู้ในระบบโรงเรียน ช่วงระยะเวลาในการก้าวเข้าสู่การเรียนรู้ในสถานศึกษา เริ่มจากช่วงปฐมวัย เด็กจะสามารถเรียนรู้และได้รับการพัฒนาได้อย่างเต็มตามศักยภาพ ซึ่งความสามารถในการปรับตัวของเด็กช่วงหนึ่งคือรอยต่อที่สำคัญจากปฐมวัยสู่ประถมศึกษา เพราะเป็นการเข้าสู่ระบบการศึกษาที่เป็นทางการหรือการศึกษาภาคบังคับ หากเด็กไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงจากการเรียนในระดับอนุบาลไปสู่ประถมศึกษาได้ อาจกลายเป็นอุปสรรคประการสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กในระดับชั้นประถมศึกษาได้เช่นกัน การส่งเสริมรากฐานการเรียนรู้จึงเป็นหน้าที่ของครูและสมาชิกในครอบครัวที่จำเป็นต้องทำความเข้าใจ เพื่อที่จะสามารถสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้เด็กในการปรับตัวช่วงรอยเชื่อมต่อกับปฐมวัยหรือวัยอนุบาลสู่การเรียนรู้ในระดับประถมศึกษาได้อย่างราบรื่น (จินดา น้ำเจริญ และอภิญา มนูญศิลป์, 2562)

บทความนี้ผู้เขียนต้องการนำเสนอแนวปฏิบัติในการส่งเสริมรากฐานการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและประถมศึกษาผ่านกระบวนการที่สำคัญ 2 แนวทางได้แก่ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและประถมศึกษา และการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับช่วงรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและประถมศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับธรรมชาติและตัวตนที่แท้จริง ทั้งของเด็กอนุบาลและประถมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงก้าวอย่างที่สำคัญจากปฐมวัยสู่ประถมศึกษา เพื่อที่จะสามารถจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกันทั้งสองระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความหมายและความสำคัญของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัย ความหมายตามพระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 หมายถึง เด็กที่มีอายุต่ำกว่าหกปีบริบูรณ์ และให้ความหมายรวมถึงเด็กซึ่งต้องได้รับการพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษาในระดับประถมศึกษา ดังนั้นการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กในช่วงวัยนี้ จึงเป็นการเตรียมความพร้อมที่สำคัญในการส่งเสริมรากฐานการเรียนรู้ เพราะเป็นช่วงวัยที่เด็กมีความก้าวหน้าทางพัฒนาการทุกด้านและเป็นไปอย่างรวดเร็ว ได้แก่ พัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา พัฒนาการต่าง ๆ เหล่านี้เป็นความเปลี่ยนแปลงที่เด็กปฐมวัยจะต้องเรียนรู้และปรับตัว โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่า “รอยเชื่อมต่อ (transition)” ระหว่างบ้านและสถานรับเลี้ยงเด็กหรือโรงเรียนอนุบาล และรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและประถมศึกษา เมื่อเด็กอยู่ระหว่างรอยเชื่อมต่อเหล่านี้ หากได้รับการสนับสนุนและการช่วยเหลือที่เหมาะสมจากครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ตลอดจนบุคคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เด็กได้รับการพัฒนาที่ดีและเป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักการเด็กจะสามารถเรียนรู้และได้รับการพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ ก็จะส่งผลต่อบุคลิกภาพของเด็กในวัยผู้ใหญ่ต่อไป (ศศิพันธุ์ เบ็ญนเปี่ยมสิน และคณะ, 2561)

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและประถมศึกษา

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงรอยเชื่อมต่อระหว่างปฐมวัยสู่ประถมศึกษา เป็นการเปลี่ยนแปลงจากระดับชั้นอนุบาลไปสู่ระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สำคัญกับชีวิตของเด็กเพราะเป็นการเริ่มต้นการศึกษาภาคบังคับ เด็กจำเป็นต้องเรียนรู้และปรับตัวหากสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้เด็กจะเรียนรู้และมีพัฒนาการก้าวหน้า ส่วนเด็กที่ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในช่วงรอยเชื่อมต่อ อาจกลายเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของเด็กในระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งเป็นปัญหาที่จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันทำหน้าที่สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้เด็กในการปรับตัว เพื่อก้าวผ่านช่วงรอยเชื่อมต่อได้อย่างราบรื่น โดยเข้าใจตัวตนของเด็กตลอดจนธรรมชาติและทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเด็ก รวมทั้งทำความเข้าใจต่อ การเปลี่ยนแปลงที่เด็กจะต้องเผชิญในช่วงรอยเชื่อมต่อจากปฐมวัยสู่ประถมศึกษา ซึ่งมีอยู่ 2 ลักษณะ (ยศวีร์ สายฟ้า, 2557) ได้แก่

1. การเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายในเด็กที่อยู่ในช่วงรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและประถมศึกษา จะมีอายุระหว่าง 5 – 7 ปีการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายใน เป็นการเปลี่ยนแปลงในช่วงรอยเชื่อมต่อที่เกิดขึ้นภายในตัวเด็ก โดยเป็นผลมาจากการเจริญเติบโตตามพัฒนาการของเด็ก ซึ่งปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และการปรับตัวของเด็กในช่วงรอยเชื่อมต่อ ได้แก่

1.1 พัฒนาการทางด้านกายภาพ เป็นผลมาจากการเจริญเติบโตของกล้ามเนื้อมัดใหญ่และกล้ามเนื้อมัดเล็กที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เด็กมีศักยภาพในการใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้คล่องแคล่ว มีทักษะในการใช้กล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ ได้ดีขึ้น เช่น สามารถทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกับเพื่อน ๆ ช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มได้ดีขึ้น การเล่นเกมเป็นทีม การเตะบอลหรือโยนลูกบอลได้ไกลและแม่นยำมากขึ้น ซึ่งความสามารถเหล่านี้บ่งบอกความถนัดที่เป็นธรรมชาติของเด็กแต่ละบุคคลได้อย่างชัดเจน การศึกษาพัฒนาการทางด้านกายภาพของเด็กที่อยู่ในช่วงรอยเชื่อมต่อ จึงเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมรากฐานการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

1.2 พัฒนาการด้านความรู้สึกนึกคิด พฤติกรรมที่แสดงออกตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลอื่น เช่น อยากได้การยอมรับจากเพื่อน เมื่อปรับตัวได้แล้วก็จะติดเพื่อนมากขึ้น ชอบเล่นและทำงานจับกลุ่มกับเพื่อน ๆ กลุ่มเดิม ยังคงไม่ชอบร่วมเล่นและทำงานกับเพศตรงกันข้าม

1.3 ความสามารถในการควบคุมและจัดการอารมณ์ของตนเอง การมีสมาธิและความสนใจจดจ่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความสามารถในการจัดการแก้ปัญหา ตลอดจนการควบคุมพฤติกรรมตนเองให้เป็นไปตามลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน มีเหตุและผลในการแก้ปัญหามากขึ้น

1.4 ความสามารถในการจดจำและการใช้กลยุทธ์ในการรับรู้ประสบการณ์ใหม่ ตลอดจนการรื้อฟื้นประสบการณ์เดิม เด็กวัยนี้จดจำรายละเอียดปลีกย่อยของสิ่งที่คุ้นเคยหรือสนใจได้ค่อนข้างดี

1.5 เด็กวัยนี้เริ่มมีมุมมองในการมองสิ่งต่าง ๆ รอบตัวแบบมีตรรกะและมีเหตุผลมากยิ่งขึ้น เช่น เชื่อมโยงในความคิดของตนเอง กล่าวคือ กล้านำเสนอ และกล้าทำตามความคิดของตนเอง

1.6 ความสามารถในการเข้าใจผู้อื่น เริ่มรับรู้และทำความเข้าใจอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดของตนเองและผู้อื่นได้มากขึ้น ในบางครั้งอาจเกิดการเปรียบเทียบจุดดีจุดด้อยของตนเองกับบุคคลอื่น จนบางครั้งอาจสร้างความกดดันให้กับตัวเด็กเอง พฤติกรรมที่แสดงออก เช่น เก็บตัวเงียบ ๆ ไม่กล้าแสดงออก ไม่ชอบเล่นกับเพื่อน ๆ หลีกเลี่ยงการทำกิจกรรมกับคนหมู่มาก

จากข้อมูลที่ได้ศึกษา อาจกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายในที่เกิดขึ้นในช่วงรอยเชื่อมต่อระหว่างปฐมวัยสู่ประถมศึกษา หากพิจารณาในภาพรวมพัฒนาการบางอย่างอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ดี และไม่เป็นปัญหาอุปสรรคหรือมีข้อจำกัดต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก แต่ในความเป็นจริง การเปลี่ยนแปลงทางพัฒนาการส่วนใหญ่ยังอยู่ในช่วงของการพัฒนาหรือสร้างขึ้นมา ทักษะและความสามารถเหล่านี้ยังไม่สมบูรณ์พร้อม หากไม่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากพ่อแม่ ครู และผู้ปกครอง อย่างถูกต้องเหมาะสมตามวัย หรือตามพัฒนาการของเด็กแต่ละบุคคล อาจทำให้เด็กมีความยากลำบากในการปรับตัวเมื่อเข้าสู่รอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นเรียนอนุบาลไปสู่ระดับประถมศึกษา

2. การเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอก

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมรากฐานการเรียนรู้ในช่วงรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและประถมศึกษาที่มาจากสภาพแวดล้อม เป็นการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกที่เป็นผลมาจากบุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ บ้าน การเลี้ยงดู โรงเรียน ของเล่น อาหาร บรรยากาศการเรียนการสอน เช่น การเลี้ยงดูของพ่อแม่ผู้ปกครองที่ไม่สนับสนุนหรือส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้การช่วยเหลือตัวเองเมื่อเริ่มเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา แต่ยังช่วยเหลือดูแลไม่ต่างไปจากช่วงปฐมวัยหรือวัยอนุบาล ทำให้เด็กเปลี่ยนแปลงตัวเองและปรับตัวได้ช้า ทำให้เป็นปัญหาต่อการส่งเสริมการเรียนรู้

2.2 สภาพแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ ครอบครัว ญาติ พี่น้อง ครู วัฒนธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ครอบคลุมถึงการกระทำของบุคคลที่อยู่รอบตัวเด็ก เช่น เด็กมีพฤติกรรมลอกเลียนแบบบุคคลอื่นที่อยู่รอบ ๆ ตัว ตัวอย่างเช่น เด็กอยู่ในสังคมของคนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว เด็กก็อาจจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวหรือชอบพูดจาเสียงดัง โวยวาย หากคนในครอบครัวชอบใช้ความรุนแรง เด็กก็จะติดพฤติกรรมชอบใช้ความรุนแรงกับเพื่อน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมรากฐานการเรียนรู้ของเด็ก ช่วงรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและประถมศึกษา เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลมาจากบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก ซึ่งครอบคลุมถึงการกระทำของบุคคลที่อยู่รอบตัวเด็ก และส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็ก เช่น ความก้าวร้าว การพูดจาเสียงดังเอาแต่ใจ หรือชอบใช้ความรุนแรงกับเพื่อน ทำให้เข้ากับเพื่อน ๆ ได้ยากความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นปัญหาต่อการส่งเสริมรากฐานการเรียนรู้ของเด็ก ที่พ่อแม่ผู้ปกครอง และครูผู้สอน ต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจ

แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับช่วงรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและประถมศึกษา

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและประถมศึกษา สะท้อนให้เห็นว่าเด็กที่มีอายุ 5 – 7 ปี มีความพร้อมมากน้อยเพียงใดในการเรียนรู้และปรับตัวเพื่อเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ โดยความพร้อมของเด็กถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้เด็กเรียนรู้และปรับตัวจนสามารถก้าวผ่านรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและประถมศึกษาไปได้สำเร็จ และผู้ที่มิบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและช่วยเหลือให้เด็กสามารถเรียนรู้และปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นอนุบาลและประถมศึกษา ก็คือ ครู พ่อแม่ และผู้ปกครอง และจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กล่าวถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สรุปลสาระสำคัญไว้ดังต่อไปนี้ (อภิรักษ์ สิริรัตนจิตต์ และนธิ เหมมันต์, 2560)

มาตรา 6 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 22 กล่าวว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และให้ถือว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด และกระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตน ตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ

จากแนวคิดและสาระสำคัญในการสนับสนุนและช่วยเหลือให้เด็กสามารถเรียนรู้และปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงรอยเชื่อมต่อจากปฐมวัยสู่ประถมศึกษา การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานเกี่ยวกับช่วงรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและประถมศึกษาประกอบด้วย ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) ทฤษฎีพัฒนาการของกิลเซล (Gesell) และทฤษฎีการเรียนรู้ของบรูเนอร์ (Bruner) ดังนี้

1. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget)

เพียเจต์ (Piaget) นักจิตวิทยาชาวสวิส แบ่งกระบวนการทางสติปัญญาของเด็กที่อยู่ระหว่างรอยเชื่อมต่อจากปฐมวัยสู่ประถมศึกษา ออกเป็น 4 ขั้นตอนต่อเนื่องกัน (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2559) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส (อายุ 0-2 ปี)

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นก่อนปฏิบัติการ (อายุ 2 -7 ปี)

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรม (อายุ 7 -11 ปี)

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นก่อนปฏิบัติการ (อายุ 11 -15 ปี)

จากกระบวนการทางสติปัญญาที่แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน เพียเจต์ กล่าวว่า วัยทารกจนถึง 2 ปี เป็นขั้นของการเรียนรู้จากประสาทสัมผัส การกระทำจะทำอย่างมีจุดมุ่งหมายด้วยความอยากรู้อยากเห็น อายุ 2 -7 ปี เป็นขั้นตอนที่เด็กยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง มีขีดจำกัดในการรับรู้และเริ่มมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวดีขึ้น ขั้นปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรม ช่วงอายุ 7 -11 ปี เด็กจะมีความสามารถคิดเหตุผลและผลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เข้าใจเรื่องการอนุรักษ์ จัดกลุ่มหรือประเภทของสิ่งของ

และสามารถจัดเรียงลำดับของสิ่งต่าง ๆ ได้ ขึ้นก่อนปฏิบัติการช่วงอายุ 11 -15 ปี เป็นช่วงที่เด็กจะสามารถคิดหาเหตุผลได้เหมือนผู้ใหญ่

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ของบรูเนอร์ (Bruner)

บรูเนอร์ (Bruner) เป็นนักจิตวิทยาในยุคใหม่ ชาวอเมริกันคนแรกที่สืบสานความคิดของ เพียเจต์ โดยเชื่อว่าพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเกิดจากกระบวนการภายในอินทรีย์ (Organism) เน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่แวดล้อมเด็ก ซึ่งการส่งเสริมรากฐานการเรียนรู้ของเด็กในช่วงรอยเชื่อมต่อกับปฐมวัยสู่ประถมศึกษาได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก บรูเนอร์ แบ่งขั้นพัฒนาการคิดในการเรียนรู้ของมนุษย์ออกเป็น 3 ขั้นด้วยกัน ได้แก่

1. ขั้นการกระทำ (Enactive Stage) เด็กจะเรียนรู้จากการกระทำและการสัมผัส

2. ขั้นคิดจินตนาการหรือสร้างมโนภาพ (Piconic Stage) เด็กเกิดความคิดจากการรับรู้ตามความเป็นจริง และการคิดจากจินตนาการด้วย

3. ขั้นใช้สัญลักษณ์และคิดรวบยอด (Symbolic Stage) เด็กเริ่มเข้าใจเรียนรู้ความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และพัฒนาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งที่พบเห็น

บรูเนอร์ กล่าวสรุปว่า เด็กเริ่มต้นเรียนรู้จากการกระทำ ต่อไปจึงสามารถจินตนาการ หรือสร้างภาพในใจหรือในความคิดขึ้นได้แล้วจึงถึงขั้นการคิดและเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม (สิริมา ภิญโญนนตพงษ์, 2553)

3. ทฤษฎีพัฒนาการของกิเซล (Gesell)

กิเซล (Gesell) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้สร้างเกณฑ์มาตรฐานสำหรับวัดพฤติกรรมของเด็กในแต่ละระดับ เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรม ซึ่งเขาได้แบ่งพัฒนาการของเด็กที่ต้องการวัดและประเมินออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ได้แก่

1. พฤติกรรมทางการเคลื่อนไหว ครอบคลุมการบังคับอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายและความสัมพันธ์ทางด้านการเคลื่อนไหว

2. พฤติกรรมทางการปรับตัว ครอบคลุมความสัมพันธ์ของการใช้มือและสายตา การสำรวจ ค้นหา การกระทำต่อวัตถุ การแก้ปัญหาในการทำงาน

3. พฤติกรรมทางการใช้ภาษา ครอบคลุมการที่เด็กใช้ภาษา การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

4. พฤติกรรมส่วนตัวและสังคม ครอบคลุมการฝึกปฏิบัติส่วนตัว เช่น การกินอาหาร การขับถ่าย และการฝึกเรียนรู้สภาพสังคม เช่น การเล่น การตอบสนองผู้อื่น

นอกจากนั้น กิเซล ยังเห็นว่า พัฒนาการของเด็กจะเป็นไปตามธรรมชาติ ตามอายุของเด็กเมื่อถึงวันนั้น เด็กจะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ได้โดยไม่ต้องไปเร่งหรือฝึกเด็ก นักการศึกษาหรือพ่อแม่ควรให้อิสระเด็กในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจ (ญาณิศา บุญพิมพ์, 2552)

จากแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กช่วงรอยเชื่อมต่อระหว่างปฐมวัยสู่ประถมศึกษาที่กล่าวมา ผู้เขียนวิเคราะห์ได้ว่า พัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัยเป็นพัฒนาการที่มีกระบวนการต่อเนื่องมีลำดับขั้นตอน และพฤติกรรมใด ๆ ก็ตามสามารถปรับหรือเปลี่ยนแปลงได้ตามหลักการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ที่ระบุว่าเด็กที่มีอายุอยู่ระหว่างรอยเชื่อมต่อปฐมวัยสู่ประถมศึกษา อยู่ในขั้นตอนที่เด็กยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง มีขีดจำกัดในการรับรู้และเริ่มมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของบรูเนอร์ ที่เน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมที่แวดล้อมตัวเด็ก เพราะเด็กจะเริ่มเรียนรู้จากการกระทำ นอกจากนั้นทฤษฎีพัฒนาการของกิลเซล ยังเห็นว่า พัฒนาการของเด็กจะเป็นไปตามธรรมชาติตามอายุของเด็กเมื่อถึงช่วงวัย เด็กจะแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ได้โดยไม่ต้องไปเร่งหรือฝึก และทุกทฤษฎีอธิบายพัฒนาการของเด็กในช่วงรอยเชื่อมต่อระหว่างปฐมวัยสู่ประถมศึกษา ซึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป ความเปลี่ยนแปลงในช่วงรอยเชื่อมต่อที่สัมพันธ์ต่อการส่งเสริมรากฐานการเรียนรู้ของเด็กประถมศึกษา

จากการศึกษา ผู้เขียนพบว่า ความเปลี่ยนแปลงช่วงรอยเชื่อมต่อจากปฐมวัยสู่ประถมศึกษาทั้ง 2 ลักษณะ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายในและการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอก เป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ ทฤษฎีการเรียนรู้ของบรูเนอร์ และ ทฤษฎีพัฒนาการของกิลเซล โดยพัฒนาการของเด็กจะเป็นไปตามธรรมชาติ ตามอายุเมื่อถึงช่วงวัย ซึ่งความเปลี่ยนแปลงของเด็กแต่ละคนจะเป็นไปตามตัวตนที่แท้จริง การเล่นและการทำกิจกรรมทำให้เด็กได้ทำอะไรด้วยตนเอง ได้เรียนรู้และกล้าตัดสินใจทดลองทำตามความสามารถของตนเอง โดยไม่ต้องมีความรู้สึกว่าจะต้องรับผิดชอบ ทำให้เด็กเกิดความคิดความสนุกสนาน นักจิตวิทยาและนักการศึกษาจึงสรุปว่า การเล่นและการทำกิจกรรมมีอิทธิพลอย่างมาก ต่อพัฒนาการของเด็กระดับประถมศึกษา ทั้ง 4 ด้านได้แก่ ด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม (วีรยา วงษาพรหม, 2550) ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ของการเล่นกับพัฒนาการทางกายของเด็กระดับประถมศึกษาการเล่นเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการพัฒนาความสามารถด้านต่าง ๆ การส่งเสริมกิจกรรมของเด็กซึ่งอยู่ในช่วงรอยเชื่อมต่อปฐมวัยสู่ประถมศึกษา จึงเป็นการวางรากฐานเพื่อให้เด็กได้เตรียมความพร้อมต่อการเรียนรู้ในระดับขั้นที่สูงขึ้น เนื่องจากการเล่นของเด็กไม่มีแบบแผน เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่รูปแบบการเล่นจะพัฒนาตามลักษณะของพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัย โดยการเล่นของเด็กจะเกี่ยวข้องกับประสาทสัมผัส ต่อมาเมื่อสติปัญญาของเด็กพัฒนา การเล่นจะมีความซับซ้อนมากขึ้น โดยเป็นการเล่นที่ใช้ความสามารถของทักษะในหลาย ๆ แบบร่วมกัน และเมื่อเด็กเข้าสู่วัยเรียนในระดับประถมศึกษา เด็กจะมีการเล่นร่วมกับผู้อื่นมากยิ่งขึ้น การเล่นเป็นการออกกำลังกายแบบหนึ่ง ซึ่งจะเสริมสร้างความแข็งแรงและพัฒนากล้ามเนื้อ เนื่องจากขณะเล่นเด็กมีการเคลื่อนไหวร่างกาย ทำให้เกิดการพัฒนาความสามารถด้านการเคลื่อนไหวและการเจริญเติบโตของร่างกายได้อย่างเต็มที่

2. ความสัมพันธ์ของการเล่นกับพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กระดับประถมศึกษาการเล่นและการทำกิจกรรมของเด็กนอกจากทำให้ได้รับความเพลิดเพลินแล้ว การเล่นแต่ละรูปแบบจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในทักษะที่แตกต่างกันไป กิจกรรมบางอย่างฝึกความสามารถด้านการเคลื่อนไหว ในทางกลับกันบางอย่างอาจฝึกในเรื่องของภาษา การคิดวิเคราะห์และแยกแยะ การส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้กิจกรรมใหม่ ๆ ความสามารถด้านต่าง ๆ ของชีวิตก็จะถูกพัฒนาเพิ่มขึ้นและจะถ่ายทอดเป็นประสบการณ์ที่พร้อมต่อการเรียนรู้ในระดับขั้นที่สูงขึ้นไปในอนาคต

3. ความสัมพันธ์ของการเล่นกับพัฒนาการทางด้านจิตใจและอารมณ์ของเด็กระดับประถมศึกษาการเล่นและการทำกิจกรรมเป็นสิ่งจำเป็นในการช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางจิตใจและอารมณ์ที่มั่นคงสมบูรณ์และเกิดการเรียนรู้ ทำให้เด็กเกิดจินตนาการ รู้จักคิดและแก้ปัญหา เกิดความคิดสร้างสรรค์ เด็กเกิดความสนุกสนาน ทำให้ผ่อนคลาย และจะช่วยปรับอารมณ์เมื่อเด็กต้องพบกับสถานการณ์ต่าง ๆ จากการเรียนและทำกิจกรรม อีกทั้งทำให้เด็กเข้าใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้ดีขึ้น

4. ความสัมพันธ์ของการเล่นกับพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กระดับประถมศึกษาการเล่นและการทำกิจกรรมเป็นรากฐานที่ดีในการเตรียมความพร้อมของเด็ก ที่อยู่ระหว่างรอยเชื่อมต่อกับปฐมวัยสู่ประถมศึกษาการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นจะทำให้เด็กได้เรียนรู้ผู้คนรอบข้าง รู้จักเหตุและผล ฝึกความอดทน การรอคอย รู้จักการแบ่งปัน รู้จักแพ้ รู้จักชนะ ซึ่งจะทำให้เด็กรู้จักปรับตัวได้เร็วขึ้นแนวทางในการส่งเสริมรากฐานการเรียนรู้ในช่วงรอยเชื่อมต่อกับปฐมวัยสู่ประถมศึกษาการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยให้เด็กปรับตัวในชั้นเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ ถือเป็นการสร้างรอยเชื่อมต่อที่ราบรื่นให้กับเด็กจากปฐมวัยเข้าสู่ชั้นเรียนประถมศึกษา ได้เตรียมความพร้อมเพื่อปรับตัวเข้ากับธรรมชาติและการเรียนรู้ในระดับชั้นประถมศึกษาได้ดีขึ้น ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าครูผู้สอนจะต้องเข้าใจและจัดแนวทางการในการส่งเสริมรากฐานการเรียนรู้สำหรับเด็กประถมศึกษา ดังนี้

1. จัดประสบการณ์การให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายใน เช่น พัฒนาการทางด้านกายภาพ ส่งเสริมกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้ออกกำลังกาย เพราะนอกจากจะทำให้ร่างกายแข็งแรง กระฉับกระเฉง จิตใจแจ่มใส มีความกระตือรือร้น และยังทำให้การรับรู้ได้คล่องแคล่ว

2. จัดกิจกรรมส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลอื่น เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กรู้จักการปรับตัว การทำกฎกติกา และการอยู่ร่วมกับผู้คนในสังคม โดยเน้นเรื่องการ ให้เด็กช่วยเหลือตนเอง การแก้ปัญหาด้วยตนเอง การใช้ชีวิตอยู่ในกติกาของทั้งที่บ้าน ที่โรงเรียน และ ในสนามเด็กเล่น และฝึกให้เด็กรู้จักควบคุมอารมณ์ตนเองให้เหมาะสม

3. การส่งเสริมให้รักการเรียนรู้โดยเป็นต้นแบบนักเรียนที่ดีและจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อเด็กในการค้นหาความรู้และตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น ซึ่งไม่จำเป็นต้องตอบทุกคำถามของเด็ก แต่ฝึกให้เด็กสามารถค้นหาคำตอบจากแหล่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง โดยฝึกคิดเป็น ทำเป็น ไปพร้อม ๆ กับฝึกให้ เด็กคิดถูก ทำถูก

4. จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอก เช่น สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลต่อการเรียนรู้ได้แก่ บ้าน โรงเรียน ของเล่น บรรยากาศการเรียนการสอน ควรจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก การสนทนาในเชิงบวกเมื่อเข้าเรียนจะได้เจอเพื่อนใหม่ ครูใหม่ กิจกรรมสนุก ๆ

5. วางรากฐานการเรียนรู้ โดยจัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอความคิดโดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวกและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก

6. จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่น มีความสุขและเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะ ต่าง ๆ กัน

7. ประสานทำความเข้าใจกับผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองต้องมีการสนับสนุนให้มีการยอมรับซึ่งกัน และกันระหว่างเพศ ผู้ปกครองไม่ควรสร้างทัศนคติที่ไม่ดีให้กับเด็กหรือเข้าข้างเด็กเมื่อเกิดปัญหา การให้กำลังใจ การใช้คำพูดเชิงบวกจะช่วยให้เด็กยอมรับได้และยอมทำตามมากกว่าการใช้คำพูด เชิงลบ หรือคำพูดรุนแรง

8. การนำนวัตกรรม หรือเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาสนับสนุนการทำกิจกรรมของเด็ก ประถมศึกษา เช่น กิจกรรมการเรียนการสอนด้วยคอมพิวเตอร์เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร หรือ แนวการจัด ประสบการณ์ โดยจัดให้มีความสอดคล้องกับเนื้อหากิจกรรมในหลักสูตรหรือแนวการจัดประสบการณ์นั้น

9. จัดกิจกรรมการสำรวจสิ่งต่าง ๆ ในห้องเรียนแล้วบอกชื่อ บอกรูปทรง วิเคราะห์ถึงประโยชน์และการนำมาใช้ ทำให้เด็กได้ฝึกการสังเกต ฝึกการคิดวิเคราะห์และรู้จักการนำเสนอ

10. การจัดกลุ่ม (Teams) ให้มีทั้งเด็กนักเรียนหญิงและนักเรียนชายในกลุ่มเดียวกัน เพื่อวางรากฐาน ให้เด็กเรียนรู้และรู้จักปรับตัวในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

กล่าวโดยสรุป แนวทางในการส่งเสริมรากฐานการเรียนรู้ในช่วงรอยเชื่อมต่อจากปฐมวัยสู่ ประถมศึกษา จำเป็นที่จะต้องได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครูผู้สอน โดยพ่อแม่ต้องทำความเข้าใจกับบทบาทของตนเองกับกิจวัตรใหม่และกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนและการ เรียนรู้ในระดับประถมศึกษาของลูก ไม่สร้างความกดดันให้ครูผู้สอนและเด็กด้วยการคาดหวังให้ลูกอ่าน ออก และเขียนได้ แต่ควรปล่อยให้การเรียนรู้เป็นไปตามธรรมชาติและกระบวนการสอนของครู ครูควร เตรียมความพร้อมให้เด็กด้วยการเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำความรู้จักกับโรงเรียนใหม่ การพบเพื่อนใหม่ ๆ รวมทั้งให้เด็กได้ทดลองใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ห้องน้ำ สนามเด็กเล่น อุปกรณ์ของเล่น และ ทำกิจกรรมร่วมกับครูผู้สอนเพื่อสร้างความคุ้นเคยและเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนในระดับ ประถมศึกษา

สรุป

จากที่กล่าวมา ผู้เขียนเล็งเห็นว่าการส่งเสริมรากฐานการเรียนรู้: ก้าวอย่างที่สำคัญจากปฐมวัยสู่ ประถมศึกษา การศึกษาลักษณะเด่นของครูผู้สอนจะต้องมีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ออกมาให้ได้ว่า

การเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นธรรมชาติของเด็กระดับประถมศึกษาในชั้นเรียนแต่ละคนเป็นอย่างไร รวมทั้งคุณลักษณะการสนับสนุนพัฒนาการเล่นและการทำกิจกรรมของเด็กระดับประถมศึกษา คืออะไร ครูผู้สอนจึงต้องใช้วิธีการสอนและออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้เด็กได้พัฒนาทักษะสามารถปรับตัวเพื่อก้าวสู่การเรียนรู้ในระดับชั้นที่สูงขึ้นไปอย่างมีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กุลชา ลิ้ไฟโรจน์กุล. (2555). สภาพปัญหาและการดำเนินงานของโรงเรียนต่อการศึกษาระดับอนุบาลกับการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จินดา น้ำเจริญ และอภิญญา มนูญศิลป์. (2562). ครูปฐมวัยกับการพัฒนาเด็กตามศาสตร์พระราช. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 9(3), 211-221.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2559). การพัฒนาหลักสูตร: ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: วิพริทธิ์ (1991).
- ญาณิศา บุญพิมพ์. (2552). การส่งเสริมพัฒนาการทางด้านกล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมประกอบอาหารประเภทขนมไทย (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ยศวีร์ สายฟ้า. (2557). รอยเชื่อมต่อการเรียนรู้ระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและประถมศึกษา: ก้าวอย่างที่สำคัญของเด็กประถมศึกษา. วารสารครุศาสตร์, 42(3), 143-159.
- วีรยา วงษาพรหม. (2550). ของเล่นและการเล่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก. วารสารมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติวิชาการ, 12(23), 78-90.
- ศศิพันธุ์ เปี่ยมเปี่ยมสิน และคณะ. (2561). การศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.